

Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa

Rättighetsgruppen

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Bakgrund	3
1.2	Mål och syfte	3
1.3	Förväntad effekt	3
2	Genomförande	4
2.1	Metod och urval	4
2.1.1	Dokumentanalys	4
2.1.2	Urval till dokumentanalys	5
2.1.3	Fokusgrupper	5
2.1.4	Urval för fokusgrupp	6
3	Resultat	6
3.1	Resultat från dokumentanalys	7
3.2	Resultat från fokusgruppsamtal	9
	Förståelse, syfte	9
	Utvecklingsarbetet, implementeringsarbetet och organisation	10
	Barn och elevers medverkan	11
	Förändringar, resultat, framgångsfaktorer och planering framåt	11
4	Analys	12
5	Slutsats	14
5.1	Åtgärder för fortsatt utveckling	14
	Bilaga 1 Summering av dokumentanalys och mall ... Fel! Bokmärket är inte definierat.	

1 Inledning

Rättighetsgruppen har genomfört en kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa. I denna rapport redogörs vi för bakgrund, metod, resultat, analys av resultat samt de åtgärder som behöver vidtas.

1.1 Bakgrund

Myndigheten ersatte tidigare rutiner för Specialpedagogiska skolmyndighetens arbete med barnkonsekvensanalyser, ALL 2013/995 med nya rutiner för prövningar av barnets bästa år 2020, 1 STY-2019/460. Riktlinjerna är regler i form av rekommendationer som bör följas. De bygger på Barnombudsmannens, BO:s, stödmaterial från 2018 gällande prövningar av barnets bästa.¹

Syftet med riktlinjerna är att de ska vara ett stöd i arbetet med prövningar av barnets bästa inom SPSM. För att barnkonventionen ska få genomslag inom myndigheten krävs att de implementeras i befintliga rutiner och arbetssätt i myndighetens olika verksamheter och i processer inför beslut. Enligt myndighetens förordning² ska barnets bästa beaktas i verksamheterna. Barnkonventionen är svensk lag vilket förpliktar att artikel 3 tillämpas, att barnets bästa ska beaktas i alla åtgärder som berör barn. Dessutom genomförs prövningar av barnets bästa som ett led i att genomföra myndighetens strategiska plan för att stärka och utveckla en rättighetskultur i myndigheten.

1.2 Mål och syfte

Syftet med kvalitetsgranskningen är att undersöka med vilken kvalitet Prövningar av barnets bästa genomförts, hur implementeringsarbetet skett och hur vägledningen fungerar för användarna inom myndigheten.

Målet är att synliggöra de stödbehov som verksamhetsområdena har för att Prövningar av barnets bästa ska hålla god kvalitet och att vidta de åtgärder som undersökningen visar ett behov av.

1.3 Förväntad effekt

Prövning av barnets bästa genomförs med god kvalitet i de åtgärder och beslut som myndigheten vidtar. Barnets bästa beaktas utifrån de rättigheter de har. När

¹ https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/provning-av-barnets-basta---slutversion-25-september-2018_ksf_2.pdf.

Barnombudsmannens material bygger i sin tur på FN:s barnrättskommitté Allmän kommentar nr 14 (2013) om barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet.

² Förordning (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten

prövningar av barnets bästa håller en god kvalitet är detta ett tecken bland flera att SPSM har utvecklat en rättighetskultur och är en rättighetsaktör.

2 Genomförande

Undersökningen har genomförts med dokumentanalys med ett urval av tolv dokumenterade prövningar av barnets bästa samt med fokusgrupper där chefer och medarbetare varit respondenter. Därefter har resultaten sammanställts och en analys har gjorts i rättighetsgruppen för att dra slutsats om vilka åtgärder som behöver vidtas för att höja kvaliteten.

2.1 Metod och urval

Kvalitetsgranskningen genomfördes med en dokumentanalys av dokumenterade prövningar av barnets bästa samt genom fokusgrupper. Myndighets fyra verksamhetsområden är representerade i undersökningen.

2.1.1 Dokumentanalys

Dokumentanalysen har följt en mall för kvalitetssäkring steg för steg. Mallen ställer kontrollfrågor för varje steg i prövningen.

Analysen har utgått från tre stycken slumpmässigt utvalda prövningar från fyra verksamhetsområden. I dokumentanalysen har följande frågeställningar använts för att följa upp resultaten och kvalitet i de prövningar som funnits i urvalet.

Frågeställningar som använts i analysen.

1. Beskrivs syftet med prövningen tydligt nog? Hur påverkar ärendet barn? Vilka barn berörs? I vilken utsträckning?
2. Hur lyssnar prövningen på barn? Vilken metod använder prövningen och hur har de som genomfört prövningen motiverat hur metoden är anpassad för barnets eller barnens ålder, mognad och funktionsförmåga? Hur har eventuellt kompletterande val motiverats med information?
3. Hur ser mängden av inhämtad kunskap ut? Varifrån har de inhämtats? Har intresseorganisationer varit involverade?
4. Har prövningen gjort en barnrättslig reflektion? Vägt av olika perspektiv?
5. Hur har beslutet beskrivit konsekvenser av de olika alternativen har för barnet eller barnen? Har beslutet uppmärksammat eventuella intressekonflikter och identifierat eventuella kompensatoriska åtgärder?
6. Har prövningen motiverat vilka handlingsalternativ som bäst tillgodoser barnets bästa?
7. Har prövningen beskrivit hur återkopplingen planeras att göra och på vilket sätt barnets eller barnens åsikt har beaktats?

2.1.2 Urval till dokumentanalys

Tolv prövningar av beslut har granskats och analyserats utifrån frågeställningarna ovan.

Urvalet av de beslut som granskats ser ut enligt följande:

	Verksamhetsområde Stöd och styrning	Verksamhetsområde Specialpedagogiskt stöd	Verksamhetsområde Specialskola	Verksamhetsområde Kunskapsutveckling
Ärenden som prövas utifrån barnets bästa	Beslut om intern organisation	Utbildningsplan för TUFF utbildning.	Vänskola i Rwanda, att kunna skicka videor på teckenspråk.	Strategiskt beslut om myndighetens digitaliseringsstrategi.
	Tillsättning av biträdande enhetschef vid personalenheten.	RC barnverksamhet	Elevboende	Test av digital lösning för elev med hög skolfrånvaro.
	Inrättande av intern stödenhet inom verksamhetsområdet.	Beslut om att införa kompetensgrupper som arbetsform för Verksamhetsområde specialpedagogiskt stöd.	Intern föreskrift om teckenspråksutbildning till syskon.	GD-beslut angående att utveckla förutsättningar, metoder och verktyg för att bedöma i vilken utsträckning rättigheter för barn, elever och vuxenstuderande tillgodoses i det svenska utbildningssystemet.

2.1.3 Fokusgrupper

Fokusgrupper har genomförts för att undersöka medarbetarnas erfarenheter av att använda vägledningen och genomföra prövningar. Samtal i fokusgrupper har genomförts vid två olika tillfällen med respondenter från respektive verksamhetsområde.

Strukturen för fokusgruppssamtalet utgick från följande teman och frågeställningar:

- *Förståelse för hur prövning genomförs och syfte med att använda prövningen:* Hur har ni kommit i kontakt med materialet? Har ni sett webbseminariet? Har ni fått workshop/samtal från rättighetsgruppen? Hur har ni satt er in i materialet? Vad har ni sett för användningsområden av det?
- *Hur har utvecklingsarbetet gått till:* Hur har utvecklingsarbetet gått till? Hur har stegen kunnat följas samt anpassat dem till verksamhetsområdet? Hur började ni utvecklingsarbetet? Hur har ni utvecklat arbetet med att koppla

prövningen med rättigheterna? (steg 4). Beskriv vad ni gjort från det att ni påbörjade fram tills nu?

- *Hur har prövningen organiserats?* Initiering, implementering, ansvarsfördelning, tid för olika delar.
- *Barn och elevers medverkan:* Hur har ni lyssnat på barnet eller barnen? Hur har ni inhämtat kunskap? (Steg 3 och 4 i vägledningen) Har ni tagit del av rättighetsgruppens kartläggning av SPSM:s arbete med att involvera målgruppen barn, elever och vuxenstuderande? Hur har ni återkopplat till barnen eller barnet?
- *Vilka förändringar har prövningen medfört?* Organisation, ledning, arbetssätt, budget, tidsfördelning Vilka förändringar har arbetet medfört för er? För barn och elever?
- *Resultat och effekt:* Vad har ni uppnått?
- *Framgångsfaktorer:* Vad har varit viktigt för utvecklingen?
- *Hinder:* Finns det något som försvårat arbetet? Vad?
- *Planering framåt:* Vad behöver ske framöver? Vad anser ni behöver ske framöver för att ni ska komma längre i utvecklingsarbetet?
- *Behov av stöd Vilket stöd behövs? Vilket stöd anser ni att ni skulle behöva för att nå längre i utvecklingsarbetet?*
- *Övrigt:* Finns det något annat än det som vi talat om som ni anser är väsentligt för utvecklingsarbetet?

2.1.4 Urval för fokusgrupp

Den första gruppens respondenter har bestått av representanter från: VO specialpedagogiskt stöd, Resurscenter, Specialpedagogiska utvecklingsenheten, VO stöd och styrning samt från Rättsenhet och Personalenheten. (De flesta respondenter på chefsnivå.) Den andra gruppen respondenter har bestått av två samordnare inom VO Specialskola, enhetschef VO kunskapsutveckling samt en representant från Analys och utvecklingsenheten.

Respektive chef har utsett respondenter till båda grupperna. Samtalen har förts utifrån de frågeställningar som redovisas nedan. Frågorna var tänkta att leda till samtal kring respondenternas uppfattning och erfarenheter av genomförda prövningar. Fokussamtalen har dokumenterats av två, från samtalen fristående, dokumentatörer och anteckningarna har ensats efter genomförda fokusgruppsamtal.

3 Resultat

Detta avsnitt presenterar undersökningens resultat i två delar.

3.1 Resultat från dokumentanalys

Prövningar från VO stöd och styrning har identifierat sina prövningar som ”uppenbart bra för barn” och i de prövningarna har de inte fyllt i någon barnrättslig reflektion. I en prövning har de konstaterat att åtgärden inte påverkar barn alls och skrivit att beslutet kan röra barn indirekt i positiv bemärkelse men att det är svårt att härleda direkt i just denna prövning.

VO specialpedagogiskt stöd skickade en prövning som man bedömde vara uppenbart bra för barn och gjorde en barnrättslig reflektion kring rätten till språk. De skickade också in en stor prövning kring RC barnverksamhet. Det är en omfattande prövning som har prioriterat tid för att inhämta åsikter, forskning och fakta.

Av prövningen i VO Specialskola framgår att man tagit tid till granskningen och att de haft dialog kring rättighetsdilemman inför beslut. Det framgår också av prövningarna att man haft direktkontakt med elever.

VO specialskola hade med en prövning från skolutvecklingsenheten som prövade en intern föreskrift om teckenspråksutbildning till syskon där de har utvecklat sin barnrättsliga reflektion kring rätten till teckenspråk.

VO kunskapsutveckling har skickat in två prövningar där man valt åtgärden ”uppenbart bra för barn” och hänvisat till ett antal artikelnummer kring barns och elevers rättigheter. En prövning saknade barnrättslig reflektion. De har också gjort en prövning som bedömdes påverka barn till stor del. Denna prövning gällde test av en digital lösning för elev med hög frånvaro. Inför prövningen hade man indirekt kontakt, via IT-pedagog, med berörd elev. Inför beslutet inhämtades kunskap via en sammanställning av olika forskningsresultat och i prövningen hänvisade man till olika relevanta artiklar från båda konventionerna.

Prövningens innehåll	Kortare summering av dokumentanalysen
VO SoS: Beslut om intern organisation	Lägre grad av kvalitet. En barnrättslig reflektion har genomförts där man konstaterar att beslutet kan röra barn indirekt i positiv bemärkelse. Konstaterar att det dock är svårt att härleda direkt i denna prövning.
VO SoS: Tillsättning av biträdande enhetschef vid personalenheten.	Lägre grad av kvalitet. Identifierat prövningen som ”uppenbart bra för barn”

	och prövningen har inte fyllt i någon barnrättslig reflektion.
VO SoS: Inrättande av intern stödenhet inom verksamhetsområdet.	Lägre grad av kvalitet. Identifierat prövningen som ”uppenbart bra för barn” och prövningen har inte fyllt i någon barnrättslig reflektion.
VO Specialpedagogisk stöd: Utbildningsplan för TUFF utbildning	Bra kvalitet på prövningen som har ett tydligt syfte. Prövningen har skrivit en barnrättslig reflektion med fokus på språkliga rättigheter.
VO Specialpedagogisk stöd: RC barnverksamhet	Omfattande och välgjord prövning. Prövningen har prioriterat att inhämta åsikter.
VO Specialpedagogisk stöd: Beslut om att införa kompetensgrupper som arbetsform för Verksamhetsområde specialpedagogiskt stöd	Bra kvalitet på prövningen som har identifierat prövningen som ”uppenbart bra för barn” och skrivit barnrättslig reflektion och motiverat prövningens ärende.
VO Specialskola: Vänskola i Rwanda, att kunna skicka videor på teckenspråk	Högre grad av kvalitet. Prövningen har diskuterat ett rättighetsdilemma kring vänskola.
VO Specialskola: Elevboende	Högre grad av kvalitet. Stor prövning med direktdialog med elever som bor på elevboendet.
VO Specialskola: Intern föreskrift om teckenspråksutbildning till syskon	Bra kvalitet på prövningen som har gjort en barnrättslig reflektion kring rätten till teckenspråk.
VO KU Strategiskt beslut om myndighetens digitaliseringsstrategi	Bra kvalitet på prövningen som har identifierat prövningen som ”uppenbart bra för barn” och skrivit barnrättslig reflektion och motiverat handlingsalternativ.
VO KU Test av digital lösning för elev med hög skolfrånvaro	Högre grad av kvalitet. Stor prövning som påverkar elev direkt. Prövningen har inhämtat elevens åsikt och gjort återkoppling efter beslutet.

<p>VO KU GD-beslut angående att utveckla förutsättningar, metoder och verktyg för att bedöma i vilken utsträckning rättigheter för barn, elever och vuxenstuderande tillgodoses i det svenska utbildningssystemet.</p>	<p>Lägre grad av kvalitet. Identifierat prövningen som ”uppenbart bra för barn” och prövningen har inte fyllt i någon barnrättslig reflektion.</p>
--	--

3.2 Resultat från fokusgruppssamtal

Rättighetsgruppen har genomfört två fokusgruppssamtal med representanter från verksamhetsområdena. Resultat från fokusgruppssamtalen delas upp i fyra delar.

Förståelse, syfte

I början av samtalen diskuterade deltagarna kring frågeställningarna och kring förståelse för prövningen och syftet med att använda prövningen. Det framgick att deltagarna tycker att vägledningen är gedigen och bra. Prövningarna följer förväntat utfall och deltagarna säger att de prövningar som har gjorts ger ökad förståelse för barnrätt. Frågeställningarna kan fungera som underlag för kollegialt lärande och som stöd vid kommande prövningar.

Deltagarna lyfter att en prövning ibland kan skapa motsättningar i komplicerade beslut där en prövning kan ställa medarbetarna och chefer mot varandra. Det är viktigt att myndigheten förbygger denna risk. Vägen till en rättighetskultur kan vara att chefer ska motivera varför chefen har valt att *inte* göra en prövning jämfört med att göra tvärtom, dvs att motivera varför man *ska* göra prövningen.

Fokusdeltagarna menar att det faktum att det finns en förväntan på att en prövning ska göras lyfter samtalet om barnets bästa och bidrar till att vi sätter fokus på konventionerna och vår strävan efter rollen som rättighetsaktör. Att frågan lyfts om barnets bästa och prövningar, bidrar till att vi utvecklar en gemensam förståelse för vad arbete med rättigheter innebär och till att arbetet utvecklas och införlivas som en del i vårt arbete, i allt vi gör.

Deltagarna diskuterade kring att det kan vara svårt att veta vad det är man prövar, är det själva beslutet eller vägledningen till exempel. Man upplever att det inte alltid är relevant att göra en prövning inför vissa beslut. Det framkom att det inför en del beslut och att det vid till exempel ett inriktningsbeslut rått osäkerhet kring huruvida en prövning ska göras eller ej.

Ett exempel som lyftes gällande ett inriktningsbeslut kring rådgivning på distans. Man ansåg att i detta beslut ges rådgivare möjlighet att själva avgöra om

rådgivningsinsatsen bäst sker på distans eller via fysiska möten. Avgörandet ligger då inom rådgivarens mandat och yrkesroll. Beslutet kring arbetsätt förväntas då tas utifrån barnets bästa varför en prövning i inriktningsbeslutet inte ansågs nödvändig.

Vid samtalen framkom det också att det faktum att Prövning av barnets bästa finns, att det finns handledningar, stöd och att en prövning ska göras inför beslut gör att samtalen kring barns och elever rättigheter lyfts, vilket bidrar till en rättighetskultur på sikt. Det faktum att VO specialpedagogiskt stöd tex arbetar ”långt från barn och elever” gör samtalen än mer viktiga. För att fånga barnets röst behöver man använda andra vägar för att kunna göra dessa bedömningar som till exempel att ta del av barnrapporter, befintlig forskning, egna och andra myndigheters och skolors dokumentation. Man nämnde även att kunskap kan inhämtas från sakkunniga inom myndigheten.

Utvecklingsarbetet, implementeringsarbetet och organisation

Det framkom att man saknar tid för att genomföra prövningar inom respektive enhet och även möjlighet att mötas över enhetsgränserna för att samtala och kunskapsutveckla tillsammans kring prövningar som gjorts. Vid *en* större prövning har så skett, vilket upplevdes som positivt och bidrog till lärande. I samtalen kom också upp förslag som att man kan använda varandras redan genomförda prövningar ”som mall” för att lära av det som andra har gjort. Förslag på samverkan mellan enheter framkom också. Hur detta skulle kunna genomföras framgick dock inte av samtalet.

Man lyfte också att enheten kunde ha gjort egna anpassningar eller förändringar i implementeringsarbetet. Varför detta inte skett framkom inte av samtalet men ett antagande kan vara att man inte prioriterat arbetet då tid inte funnits.

En del av deltagarna nämner att prövningarna ofta kommer in sent i processen vilket skapar svårigheter att få fram passande underlag. Det blir då lätt så att man väljer att kryssa i ”uppenbart” bra för barn, eller ”berör inte barn” i sin prövning.

Det framgick att de som har fått stöd av rättighetsgruppen tycker att stödet har varit bra. För de som inte har fått stöd finns de en önskan om återkoppling från rättighetsgruppen direkt när en prövning har gjorts så att man kan lära sig av och på så sätt vidareutveckla arbetet.

Deltagarna önskade sig större fokus på att diskutera olika dilemman kring rättighetsperspektiv där rättigheter behöver vägas mot varandra. Ett exempel som nämndes var dilemman vid anställning av personal vid specialskolan där elevers rätt till språk och rätt till utbildade lärare, kan skapa dilemman. Och där elevers rätt till teckenspråk oftast kommer till korta gentemot anställningslagar och lagstiftning om behöriga lärare. Och i det ett dilemma mellan lagstiftning och rättigheter när det

handlar om anställd personals rätt till arbetet och ickediskriminering kontra elevers rätt till trygghet och rätt till lärande. Vem perspektiv får störst plats?

Trots att flera har sagt att vägledningen är gedigen och bra, nämner flera att det hade varit bra med en förenklad mall som anpassats efter verksamhetsområdet. Stöd och styrning har nämnt att de inte tycker att det har fungerat tillfredställande vid Rättsenhetens dragningar inför beslut, där prövningarna ofta kommit in sent eller inte har gjorts ordentligt. De menar att anpassningar av vägledningen skulle behövas och att förenklade mallar skulle underlätta, för de prövningar som inte berör barn direkt.

Deltagarna lyfter att det inte har funnits tid att anpassa vägledningen till sin verksamhet. Och att man inte riktigt har använt sig av varandra. De har nämnt att de behöver använda sig av varandras kompetens kring prövningar och hitta arbetssätt så att de kan ta del av varandras prövningar som lärande exempel. Man nämner att detta kan ske genom att läsa andras prövningar. Flera säger att de behöver bli bättre på att samarbeta inom verksamhetsområdena kring hur de ska utveckla sina rutiner kring prövningarna.

Barn och elevers medverkan

På frågan om elevinvolvering nämner deltagarna från andra VO än specialskolan att de kunde se att specialskolans elever har lyfts i de frågor som direkt berör specialskolans beslut. De nämner att man använt sig av tidigare Barnpanelsrapport och forskningssammanställningar som källa i arbetet med prövningar och man önskar att barnpanelsrapporten görs igen. Deltagarna från VO specialskola nämner att prövningen är ett bra sätt att involvera elever. Det fungerar också bra att använda det som elever har sagt tidigare inom skolans forum för elevdemokrati.

Förändringar, resultat, framgångsfaktorer och planering framåt.

Några deltagare efterfrågar en tydligare styrning, där varje verksamhetsområde bestämmer och klargör vilka ärenden som ska innehålla en barnrättslig prövning. Man ansåg också att det behövs mer utvecklade rutiner kring prövningar av barnets bästa. Alla var överens om att myndigheten behöver göra fler prövningar, både enkla och mer komplicerade för att kunna lära sig att använda materialet.

På frågan planering framåt föreslog deltagarna att eventuell fokus kunde vara att lyfta dilemma mellan rättigheter och lagstiftning. Några av deltagarna önskade en förenklad prövning för de som inte arbetar med barn direkt.

Rutinerna kring genomförande av prövningarna behöver bli bättre, deltagarna säger att det ofta har varit lite godtyckligt kring hur och när en prövning görs och att det ofta beror på enskilda individers engagemang i frågan om en prövning kommer tillstånd och när en prövning görs. Deltagarna säger att rutinerna behöver bli bättre,

fler prövningar behöver prioriteras och genomföras, det gäller både mindre och större prövningar.

Det framkom reflektioner kring hur myndigheter säkerställer och hanterar de beslut där det inte har gjorts en tillfredställande prövning och hur ”ett icke-beslut” påverkar barnets bästa?

4 Analys

Utifrån det som framkom i dokumentanalysen samt fokusgrupperna kategoriseras resultaten i tre olika områden; utmaningar, framgångsfaktorer samt förslag på förbättringar eller lösningar.

Utmaningar

Av dokumentanalysen framgår att det saknas barnrättslig reflektion i fyra av de 12 prövningar som granskats där det är motiverat att en barnrättslig reflektion ska göras enligt vägledningen. Detta kan bero på att alla medarbetare inte är insatta i vägledningens innehåll och eller i konventionerna vilket är en grundläggande försättning för att kunna ta sig an en prövning av barnets bästa. Det kan också bero på att det är svårt för de medarbetare som har uppdrag som inte direkt kopplade till barn och utbildning, att se hur åtgärder och beslut där faktiskt påverkar barn indirekt.

Det är viktigt att avsätta tid både för att ta till sig innehållet i Vägledningen för prövning av barnets bästa och att lära sig göra en prövning. Det är också behjälpligt att ta stöd av kollegor i sin omgivning där man kan lära av varandra. Att genomföra en prövning av barnets bästa tar tid. Hur lång tid beror på hur omfattande prövningen behöver vara för att fylla sitt syfte i ett givet sammanhang. I resultaten framkommer det att det finns risk för att tiden underskattas och att arbetet med att genomföra en prövning kommer in för sent i processen. Då arbetsinsatser för att göra prövning av barnets bästa inte prioriteras kan det påverka i vilken omfattning som insamling av underlag till prövningen görs.

Det råder oklarheter när prövning av barnets bästa ska göras och det har varit en utmaning att vara objektiv. I undersökningen framkom det också att prövning av barnets bästa har skapat motsättningar i komplicerade beslut där chef och medarbetare ställs mot varandra. Vad som ligger bakom detta är oklart, men det kan vara så att chef och medarbetare har olika uppfattningar när det gäller vilka åtgärder och beslut som är aktuella för en prövning. Det är därför av stor vikt att alla chefer är väl förtrodda med att prövning av barnets bästa ska göras i alla beslut och åtgärder som kan beröra barn och att det finns medarbetare som kan bistå chefer att göra prövningen. Om det är så att en chef tar ett beslut som inte berör barn så ska

dokumentationsmallen användas där en motivering ska noteras om varför ärendet inte berör barn.

Det framkommer också i undersökningen att Vägledningen för prövning av barnets bästa inte anpassats till sin verksamhet. Rättighetsgruppen anser inte vägledningen ska anpassas till verksamhetens olika delar. Däremot är det lämpligt att integrera prövningar av barnets bästa i befintliga processer, dokumentationsmallar och rutiner som tillhör olika verksamheter.

Framgångsfaktorer:

Fyra av de tolv granskade prövningarna håller en hög kvalitet. De innehåller en omfattande dokumentation där åsikter, forskning och fakta inhämtats. Barnrättslig reflektion har genomförts med hänvisning till barnkonventionen och funktionsrättskonventionen. Elevers åsikter har lyssnats in och barnpanelsrapporter samt forskningssammanställningar har använts som källor.

Respondenter uppger att de utvecklat sin förmåga till barnrättslig reflektion och fått ökad förståelse för barnrätt och hur det kan införlivas som en del i arbetet. För att göra en barnrättslig reflektion krävs goda kunskaper om konventionerna, vilket en del medarbetare har.

Det framgår från flera respondenter att Prövning av barnets bästa är ett bra verktyg för att ta vara på barns rättigheter och att vägledningen fungerar bra. Det tycks gå lättare att genomföra prövning av barnets bästa då man genomfört prövningar några gånger. Respondenter ger uttryck för att rättighetsgruppens stöd har varit till hjälp att lära sig använda verktyget.

Förslag på förbättringar och lösningar:

I fokusgrupperna ger respondenterna förslag på hur implementeringen av Prövning av barnets bästa kan stärkas. Många förespråkar former för kollegialt lärande för att utveckla förståelse för vägledningen och som stöd när man genomför prövningar. Likaså så efterfrågar respondenterna dokumenterade prövningar för att använda som exempel. Undersökningen visar ett behov av att det skapas forum för gemensamt lärande för både chefer och medarbetare och stöd behöver utformas för olika grupper. Det behövs insatser för att tydliggöra eller öka förståelsen när det ska genomföras prövning av barnets bästa.

En anledning till att det i prövningar framkommit att ärendet som prövas inte påverkar barn kan vara att de som inte arbetar direkt med barn inte ser hur ärendet indirekt påverkar barn. De behöver utveckla förståelse hur åtgärden eller beslutet påverkar barn, vilket kan vara lämpligen kan ske i form av erfarenhetsutbyte mellan kollegor, vilket respondenterna föreslår.

Ett förslag som ges av respondenterna är att dokumentationsmallen kan förenklas eller verksamhetsanpassas, t ex för ärenden som inte direkt berör barn. Det behöver övervägas om det går att förenkla mallen för dokumentation av prövningen utan att göra avkall på kvaliteten.

Respondenterna ger uttryck för rättighetsgruppen är ett värdefullt stöd i implementeringen av prövning av barnets bästa och att det behövs sådant stöd framöver.

5 Slutsats

Det finns en variation av i vilken grad insamling av underlag och hur omfattande den barnrättsliga reflektionen är i de prövningar som granskats. Variationen beror på vilken tid som avsatts för att sätta sig in i vägledningen, kunskaper om rättigheter samt hur vederbörande tagit hjälp av rättighetsgruppen eller kollegor.

Då prövningar av barnets bästa påbörjades i samband med att restriktioner på grund av pandemin infördes har implementeringsarbetet påverkats. Inplanerade workshops fick ställas in. Det har därefter varit upp till de olika enheterna och avdelningarna att ta kontakt med rättighetsgruppen för att få stöd i implementeringen. Det har inte alltid varit klart för verksamheterna att det behöver avsättas tid eller att ta stöd för att komma igång med att använda vägledningen.

De som har avsatt tid för att sätta sig in i vägledningen upplever att den fyller sitt syfte väl, men att det är bra med forum för att utveckla kompetensen för att genomföra prövningar och att samtala sådana dilemman som kan aktualiseras i arbetet.

5.1 Åtgärder för fortsatt utveckling

Myndigheten behöver vidta ett antal åtgärder för att utveckla kvaliteten och kunskapen om varför och hur prövningar av barnets bästa ska genomföras.

Varje verksamhetsområde behöver ansvara för och säkerställa följande:

- Säkerställa att kompetensen finns hos framförallt chefer eftersom det är chefer som fattar beslut men även hos medarbetare som kan bistå cheferna i detta arbete. Prövning av barnets bästa ska ingå i alla nyanställda chefers introduktion.
- Säkerställa att det finns goda kunskaper om Konventionen om barnets rättigheter samt Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning eftersom den barnrättsliga reflektionen grundar sig i rättigheter från dessa konventioner.

- Utveckla förståelse om hur medarbetares och verksamheternas olika uppdrag påverkar barn. Det är särskilt aktuellt för de medarbetare som inte arbetar direkt med barn, alltså indirekt påverkan.
- Utveckla rutiner och förhållningssätt i vilka beslut och åtgärder det behöver göras större prövningar eller mindre omfattande. Dokumentationsmallen ska användas för alla ärenden.
- Integrera prövningar av barnets bästa i verksamhetens befintliga processer och rutiner.
- Samla genomförda dokumentationer av prövningar i digitalt rum för att användas som exempel till medarbetare.

Rättighetsgruppen bidrar med:

- Stöd till verksamhetsområdenas åtgärder ovan utifrån förfrågan.
- Instruktionsfilm för hur prövning av barnets bästa kan genomföras.
- Seminarium eller workshop för att komma igång med att genomföra Prövningar av barnets bästa för nybörjare.
- Fördjupande seminarium eller workshop för de som behöver mer stöd.
- Erbjuder stöd för samtal om rättighetsdilemman som medarbetare och chefer kan hamnar i.
- Utveckla metodstöd för hur verkameterna kan ta del av barns och elevers synpunkter, vilket ska ske på längre sikt.

Bilaga 1

Dokumentanalysens mall Analysfrågor Steg för steg	Resultat från analysen	Grad av kvalitet 1 mindre bra 2 godkänt 3 hög kvalitet
Steg 1: Beskrivs syftet med prövningen tydligt nog? Hur påverkar ärendet barn? Vilka barn berörs? I vilken utsträckning?		
Steg 2: Hur lyssnar prövningen på barn? Vilken metod använder prövningen och hur har de motiverat hur metoden är anpassad för barnets eller barnens ålder, mognad och funktionsförmåga. Hur har de motiverat eventuella val av kompletterade information.		
Steg 3: Hur ser mängden av inhämtad kunskap ut? Varifrån har de inhämtats. Har intresseorganisationer varit involverade?		
Steg 4: Har prövningen gjort en barnrättslig reflektion? Vägt av olika perspektiv?		
Steg 5: Hur har beslutet beskrivit konsekvenser de olika alternativen har för barnet eller barnen. Har beslutet uppmärksammat eventuella intressekonflikter och identifierat eventuella kompensatoriska åtgärder?		
Steg 6: Har prövningen motiverat vilka handlingsalternativ som bäst tillgodoser barnets bästa?		
Steg 7: Har prövningen beskrivit hur återkopplingen planeras att göra och på vilket sätt barnets eller barnens åsikt har beaktats.		